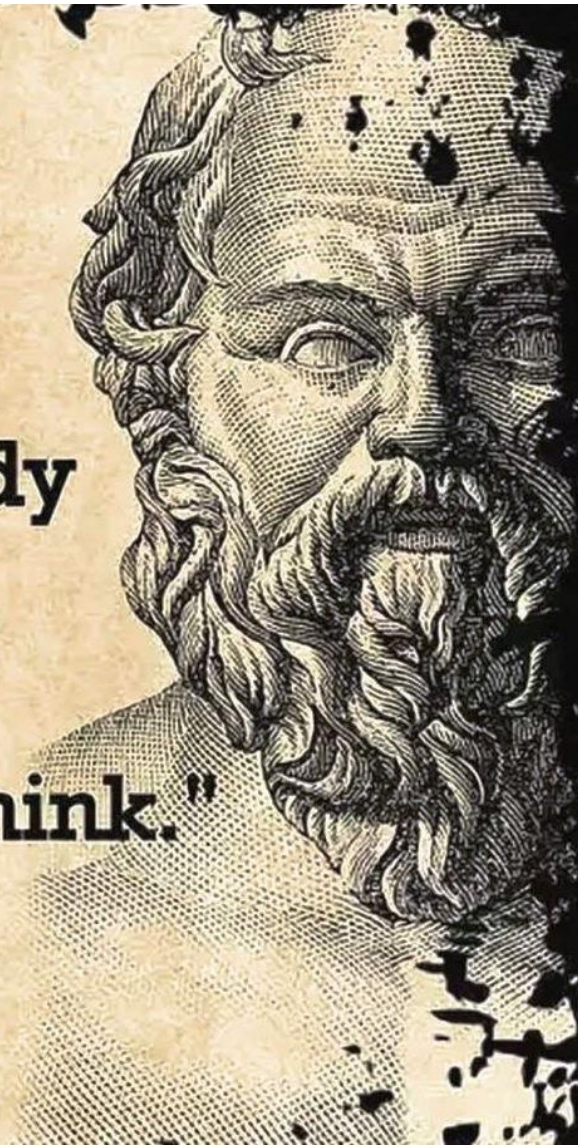


**"I cannot  
teach anybody  
anything,  
I can only  
make them think."**

***~Socrates***



# demo Crazy



“het recht van de soepelste”

een (r)evolutie theorie...

“Geen  
Tijdperk van Veranderingen,  
maar  
een Verandering van Tijdperken”

(Prof. Dr. Ir. Jan Rotmans, Erasmus Universiteit)

ja, verandering is van alle tijden...



Everything changes but change itself. Everything flows and nothing remains the same... You cannot step twice into the same river, for other waters and yet others go flowing ever on.

(Heraclitus)



...maar het gaat wel steeds sneller...

Agrarische Revolutie

8000 jaar

Industriële Revolutie

125 jaar

Uitvinding gloeilamp

90 jaar

Maanlanding

22 jaar

Internet

9 jaar

Menselijk DNA ontcijferd

? jaar

'De Singulariteit'

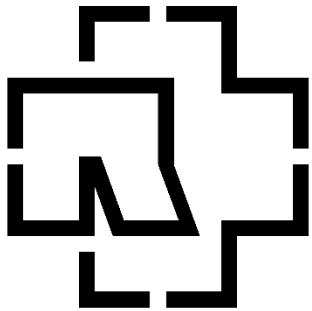
nieuwe spelregels. voor iedereen. en alles.

Machines nemen veel over  
Platforms maken de dienst uit  
De 'crowd' weet het beter dan de 'experts'

'Machine, Platform, Crowd' - Andrew McAfee en Erik Brynjolfsson

“Het snappen van de implicaties  
van deze nieuwe ontwikkelingen,  
zal het verschil maken  
tussen floreren en simpelweg overleven.  
Of tussen overleven en ten onder gaan.”

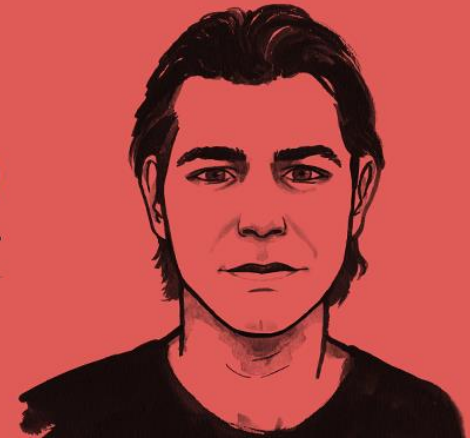
**NETFLIX**



**RAMMSTEIN**

**LEES  
VERDER**

*Correspondent*



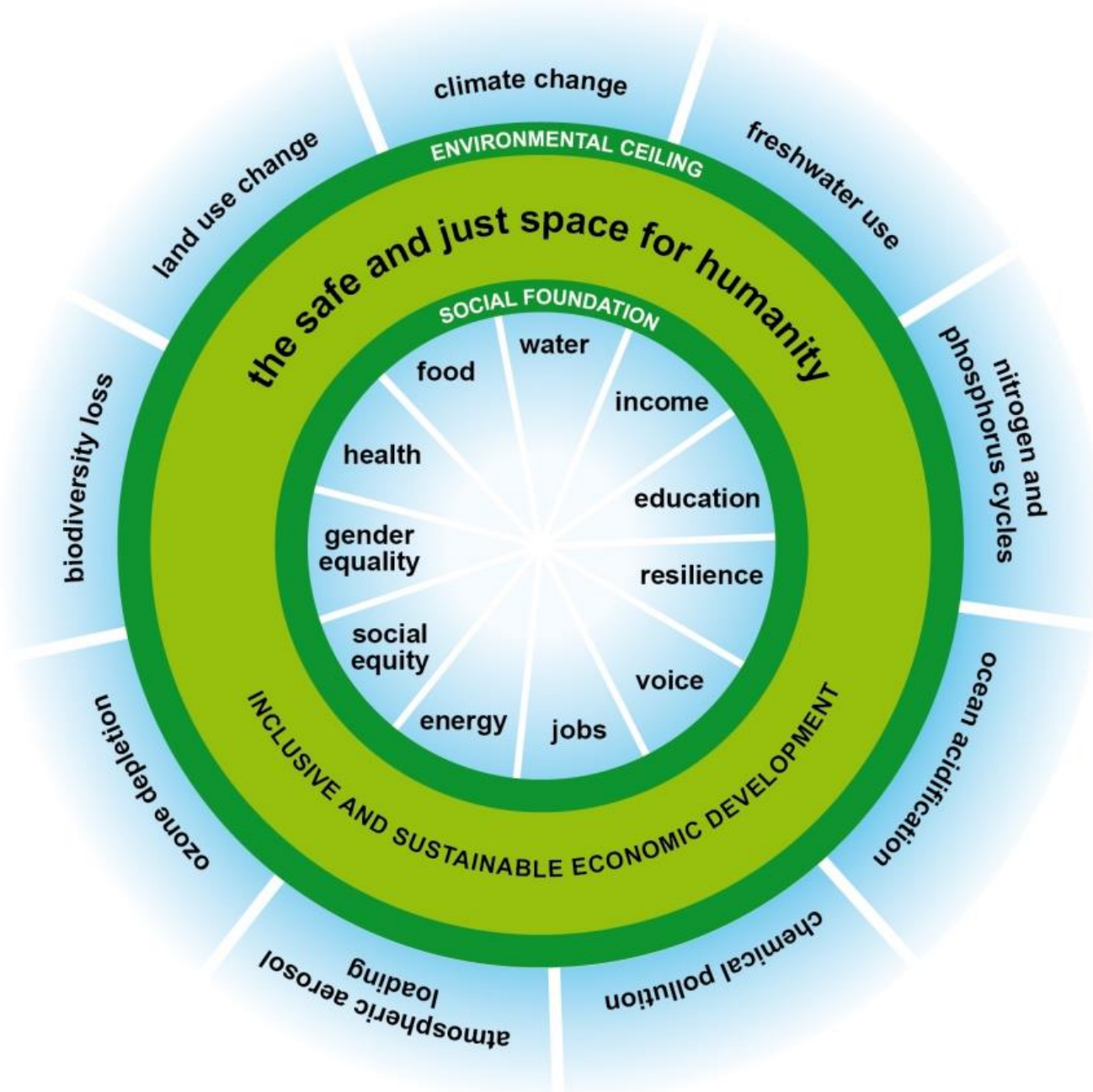






*Duurzaam*  
**HOONHORST**  
groen / gezond / gemeenschappelijk





“Doughnut economie” - Kate Raworth

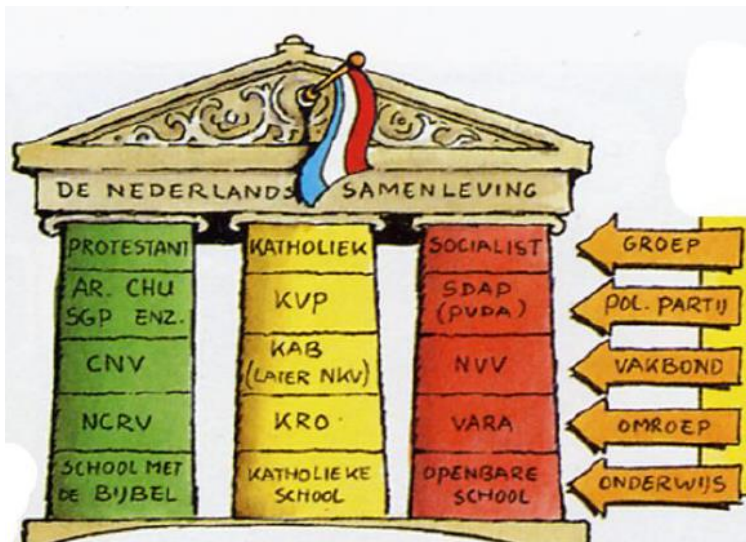
# ondertussen, in Nederland...

## 'Oude' wereld

Zuilen en sociale klassen  
Hiërarchisch  
Statisch en voorspelbaar  
Materieel

## 'Nieuwe' wereld

Netwerken en individuen  
Heterarchisch/Egalitair  
Dynamisch en onvoorspelbaar  
Immaterieel



“When the winds of change  
are blowing  
some people  
are building shelters,  
while others  
are building windmills”

(Society 3.0)

# "Niet de Kiezer is gek..."

"Het zijn de politici zelf die zich een spiegel moeten voorhouden.  
Er is geen crisis van de democratie, er is een crisis van de gevestigde partijen."  
Tom van der Meer, hoogleraar Politicologie UVA

Het systeem draait nog in Nederland...maar...

Er zijn (nog maar) 12 duizend Nederlanders politiek actief

1.7% is lid van een partij

Het vertrouwen in 'de overheid' en politici blijft dalen

maar...

90% heeft wél vertrouwen in 'democratie'



# tijd voor een update...



1848



2020

# `participatiesamenleving': innovatie?...

Hoogleraar bestuurskunde Roel in 't Veld:

“We hebben behoefte aan  
een `participatieve democratie’.  
Een samenleving waarin inwoners,  
naast politici en professionals,  
scheppers van instituties en voorzieningen zijn.”

Dit leidt tot een compacte, slagvaardige en faciliterende overheid,  
een mondige, veerkrachtige samenleving, en zeggenschap van  
betrokkenen over de aard en inhoud van collectieve voorzieningen.

# zoeken naar participatie en dialoog vanaf 2009

uit: *“De Kracht van Overijssel” (2011)*

“Burgerparticipatie, dichterbij de burger: inwoners van Overijssel nodigen we actief uit hun deskundigheid, ideeën en verwachtingen ten aanzien van opgaven die de leefomgeving van Overijsselaars direct raken en waarvoor de provincie aan de lat staat met ons te delen. Daarvoor zoeken we al dan niet samen met collega-overheden actief en eigentijds (inclusief social media) de dialoog met Overijsselaars. Deze burgerparticipatie moet met name aan de voorkant van activiteiten invulling krijgen; dat is het moment waarop de inbreng maximaal betekenis kan krijgen.”

waarom mensen heel vroeg mede-eigenaar maken?

**Betere producten, beter beleid, draagvlak**

**Sociale vitaliteit neemt toe**

**Geld en waarden**

('het is niet mijn eigen geld...')

andere vormen van financieren/waarden

(crowdfunding, coöperaties)

**Legitimiteit**

Beperkte steun voor representatieve democratie (ca. 34%),

vooral onder hoogopgeleiden

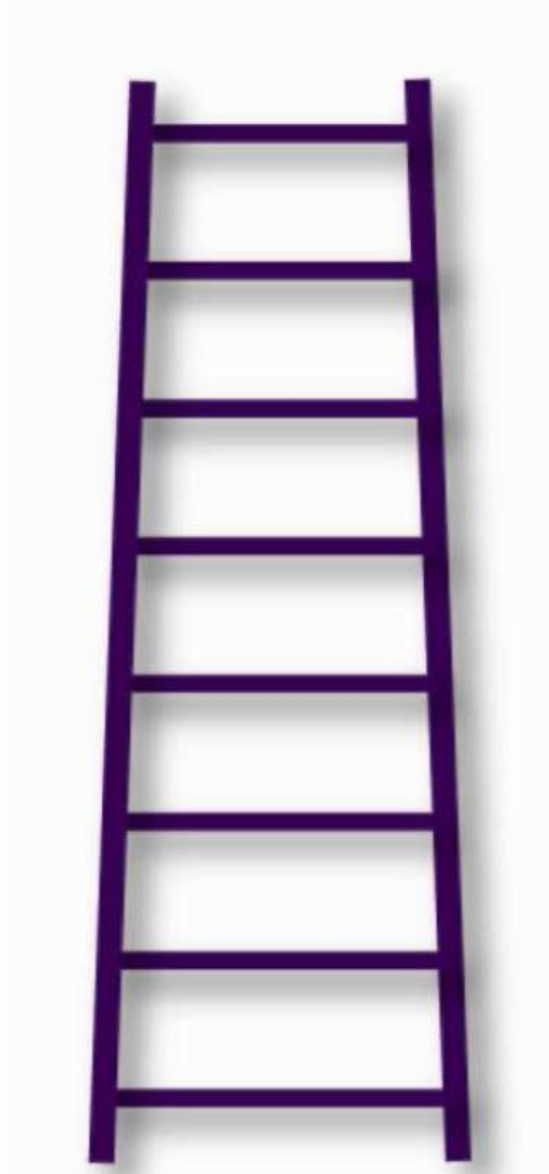
Behoefte aan meer beslissingsmacht,

vooral onder lager opgeleiden (70%)

(Sociaal Cultureel Planbureau, 2016)

# de houding die je zaait, zal je oogsten!

<b>Participatievorm</b> (rol van participant)
Initiatiefnemer Beleids eigenaar Bevoegd gezag
Samenwerkingspartner
Medebeslisser
Adviseur beginspraak
Adviseur eindspraak
Toeschouwer Ontvanger informatie Informant
Geen rol



<b>Bestuursstijl</b> (rol van het bestuur)
Faciliterende stijl
Samenwerkende stijl
Delegerende stijl
Participatieve stijl
Consultatieve stijl
Open autoritaire stijl
Gesloten autoritaire stijl



# denkstappen

bepaal per project, per thema, per onderwerp

## Waarom?

Waarom willen eigenlijk interactie met de mensen?

Snappen alle betrokkenen waarom we dit doen?

Waarom zit dit onderwerp op welke positie op de 'Participatieladder'?

## Wat?

Wat zijn de 'spelregels' in dit geval?

Wat is wiens rol, houding, mandaat en verantwoordelijkheid?

Wat is het verwachtingsmanagement?

## Wie?

Met wie willen je deze klus gaan klaren?

Inwoners of partners zijn niet één soort mensen.

Wie ben jij?

Belevingswerelden van anderen?

Doelgroepsegmentatie!

## Hoe?

Je kunt pas echt bepalen hoe je het gaat doen na het bewust doorlopen van de bovenstaande stappen.

Een eerdere keuze voor 'gedegen' of 'ludieke' aanpakken is vaak verspilling van geld en energie

# vaak prima 'traditionele' participatie

natuurlijk gebruiken we allemaal  
goed en zorgvuldig  
met veel kennis en ervaring

folders, websites, nieuwsbrieven,  
keukentafelgesprekken, info-avonden,  
inspraakrondes, focusgroepen,  
'leuke' bijeenkomsten met een sporter als lokkertje,  
afstemming met belangengroepen en 'stakeholders', etc.

en raadplegen we

Burgerpanel

Jongerenraad

Wijk-, buurt- en dorpsraden

Belangenverenigingen



en mensen onder de 45?...

'Nederland gaat verkeerde kant op'

2007: 43%

2018: 57%

'Weinig/geen vertrouwen in politiek'

2007: 68%

2018: 74%

'Weinig/geen vertrouwen in de media'

2007: 57%

2018: 78%

wat heeft 'democratie' nodig?...





tijd voor een andere houding?

'Alles wat je **voor** mij doet  
maar niet **met** mij  
doe je **tegen** mij!'

(Mahatma Gandhi)

denken vanuit je eigen beleving...



wantrouwen en vooroordelen

Top 3 van Nederland's  
meest 'onbetrouwbare' beroepen/mensen:

1. Bankiers

2. Politici

3. Ambtenaren

hoe wint 'het establishment' weer vertrouwen?... Nou, niet zo!





(tegenover de Tweede Kamer in Den Haag)



je taalgebruik zegt alles...

“Gaarne nodigen wij u uit  
voor een open gesprek  
over de herijking van de ov-tactiek  
in uw gemeenschap  
in het kader van  
onze voorkantsturing”



je taalgebruik zegt alles...

“effe pratûh?  
Je bus komp stgaks nie meâh!”

# **doelgroepen: allemaal echte mensen...**

Motivaction: 8 'sociale milieus'  
vaste normen en waarden:

De traditionele burgerij

De moderne burgerij

Kosmopolieten

Postmoderne hedonisten

Nieuwe conservatieven

Gemaksgeoriënteerden

Opwaarts mobielen

Postmaterialisten







*nieuwe  
conservatieven*

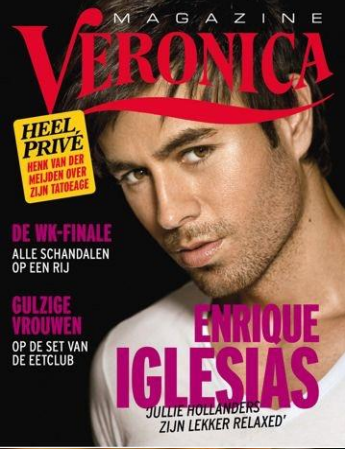




*moderne  
burgerij*







gemaksgeoriënteerden











**kosmopolieten**







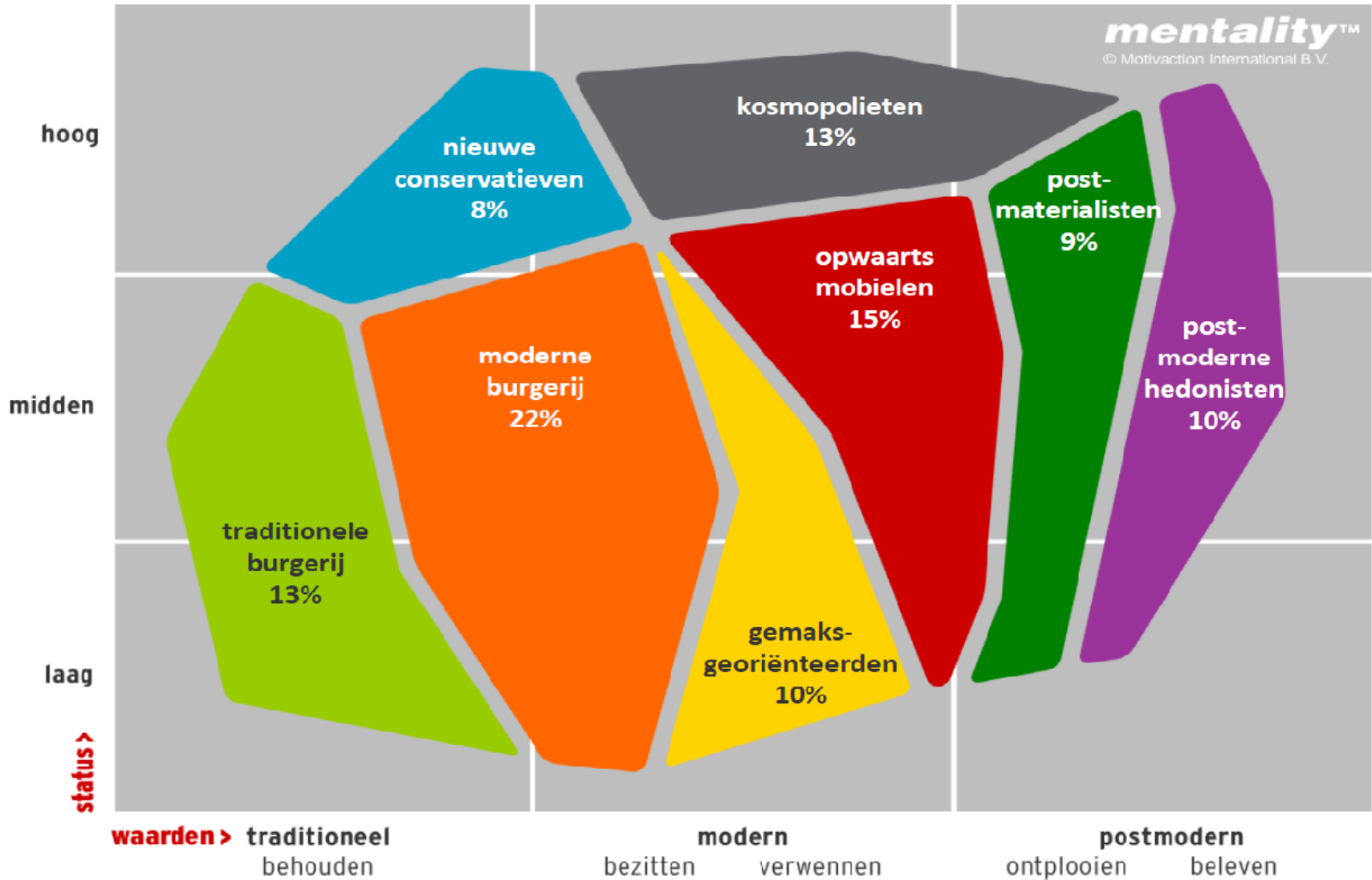




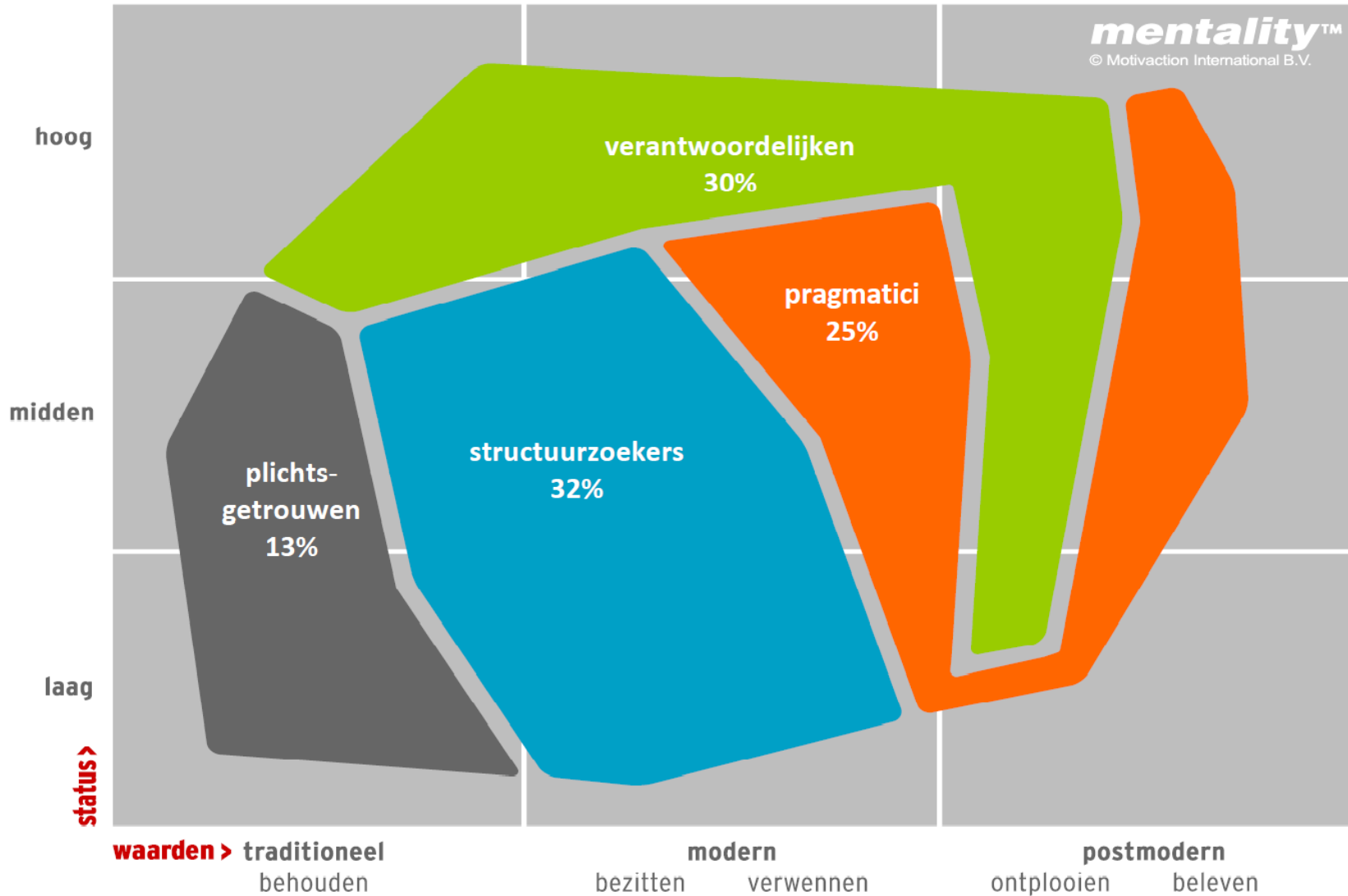
*postmoderne hedonisten*



# 8 belevingswerelden



# 4 houdingen in samenleving



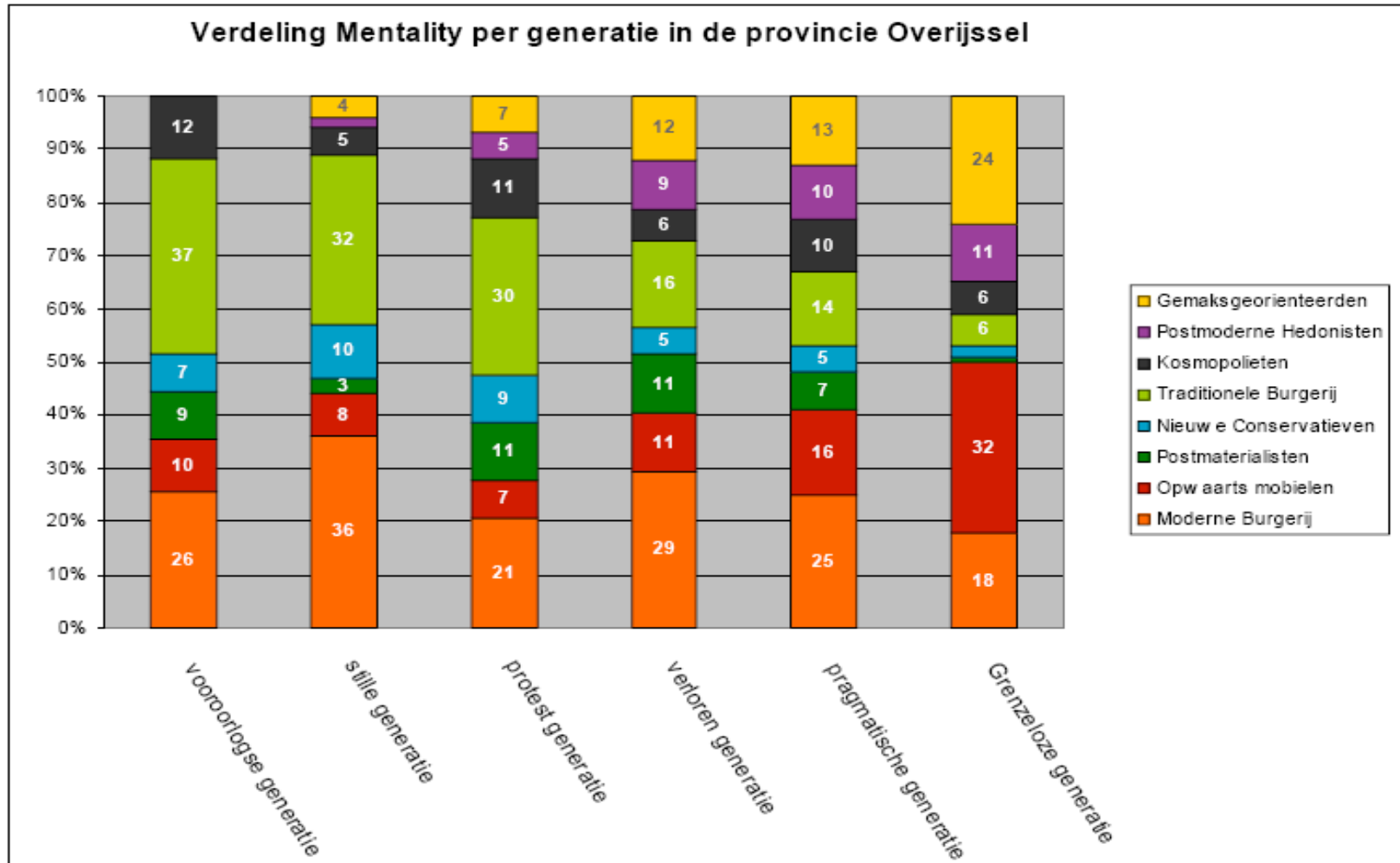


# leeftijden...?

- **Vooroorlogse generatie** (geboren:1910 - 1930)
  - **Stille generatie** (geboren:1931 - 1940)
  - **Protestgeneratie** (geboren:1941 - 1955)
  - **Verloren generatie** (geboren:1956 -1970)
- **Pragmatische generatie** (geboren: 1971 - 1980)
  - **Grenzeloze generatie** (geboren na 1980)
    - **Generatie Z** (geboren na 2000)...

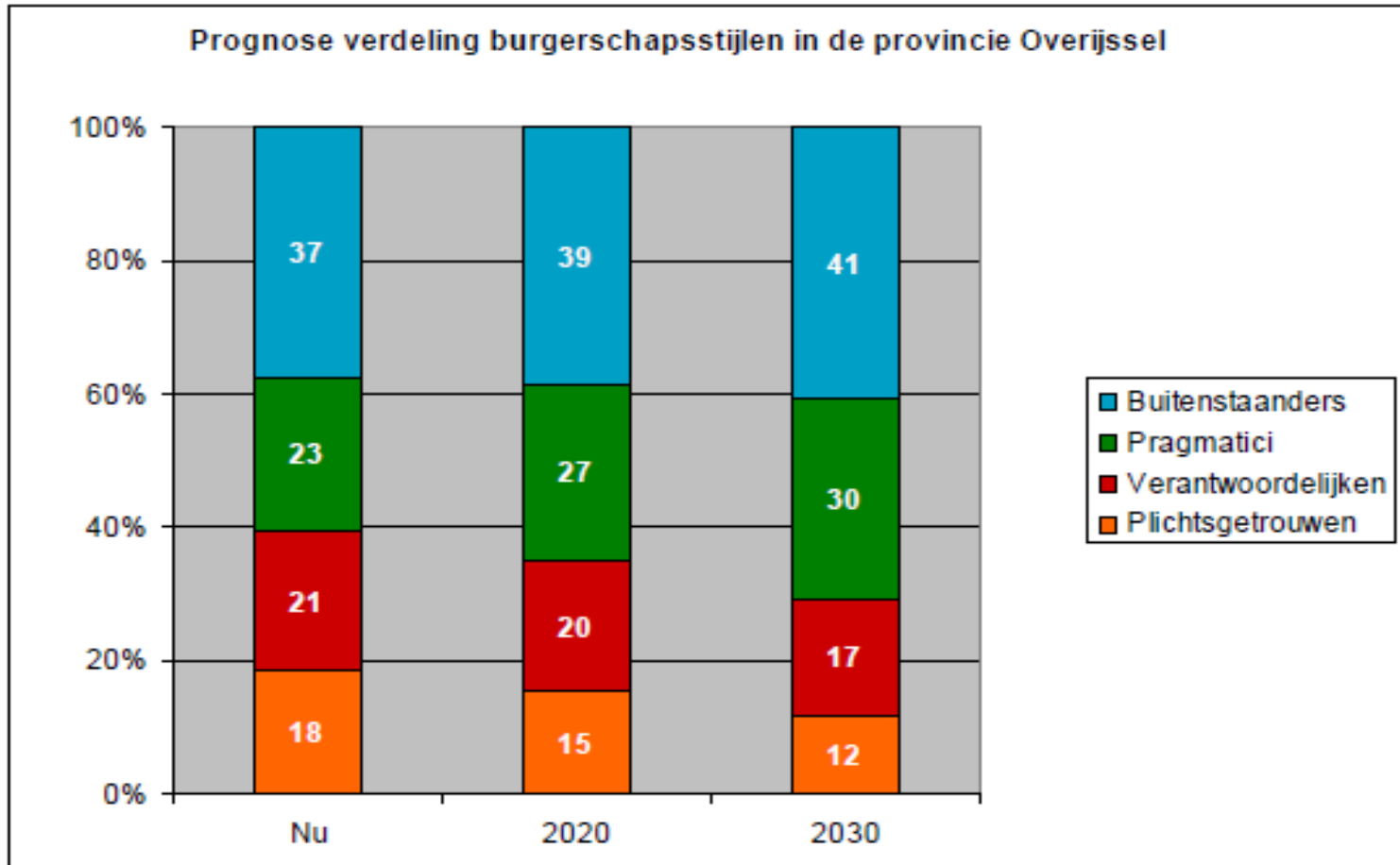
# Generaties

Figuur 3.2-1 Verdeling sociale milieus in Overijssel per generatie (%)



# stijlen tot 2030...

Figuur 3.3-2 Verwachte verdeling burgerschapsstijlen t/m 2030 (%)



Bron: Mentality-meting 1997-2009 van Motivaction. Om deze analyse uit te kunnen voeren is gebruik gemaakt van meerdere jaren uit de database. Daardoor verschillen de percentages ten opzichte van de verdelingen zoals genoemd in De Staat van Overijssel.

(even terug...wat wilden we ook al weer?)

“We hebben behoefte aan een ‘participatieve democratie’.  
Een samenleving waarin inwoners, naast politici en professionals,  
scheppers van instituties en voorzieningen zijn.”

Motivaction onderzoek:

Over 6 jaar is 66% van burgerschapsstijlen  
‘Structuurzoeker’ en ‘Pragmatist’

Dat vraagt nu al  
voor ‘participatieve democratie’  
een dieper bewustzijn  
en drastisch andere bestuursstijl/houding!

## RoB: 'Loslaten in vertrouwen'

"De 'vitale samenleving' bestaat al in Nederland!"

"Ruimte geven aan de vitaliteit van de samenleving vraagt om een **urgente en radicale paradigmashift** in de functie, rol en werkwijze van de politiek, het bestuur en het ambtelijke apparaat."

RoB: 'Democratie is méér dan politiek alleen'

"Bij het vergroten van directe zeggenschap van mensen spelen professionals een centrale rol.

**Zij zijn aan zet** om mensen zeggenschap te geven,  
maatwerk te bieden  
en in staat te stellen meer eigen regie te voeren.

Dat vraagt van hen bepaalde vaardigheden,  
die nog niet altijd voor zich spreken."

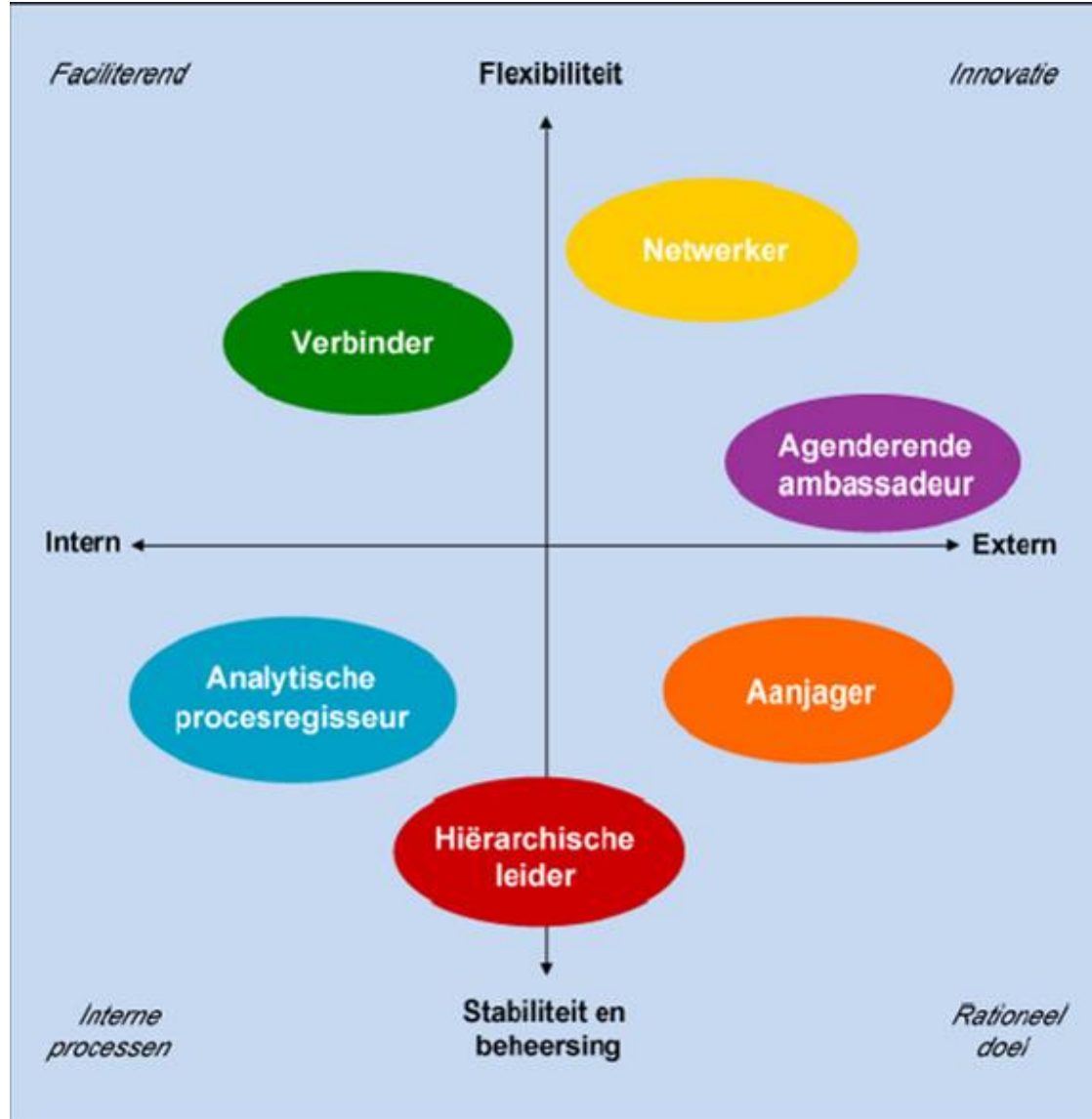




“Instead of thinking outside the box,  
get rid of the box.”

- Deepak Chopra -

# nog één soort leider?...



# wat werkt wel?

Actief, bescheiden en **positief**  
als gelijkwaardige **meedoen** in dialoog,  
vragend **luisteren**,  
**vooroordelen** bewust **vermijden**,  
meer **hart** dan hoofd

Sleutels:

**innerlijke overtuiging/passie**  
**echtheid/authenticiteit**  
**kwetsbaarheid**  
**flexibiliteit**  
**helderheid/openheid**  
**lef**  
**humor**  
**gezond verstand**  
en vooral  
**ècht samen**

## 'een nieuw Wij'

Niet de identiteit van de ander staat centraal,  
maar een fundamenteel herijken van de eigen houding,  
waarvoor ieder andere bronnen

- of een eigen inspiratie -  
kan aanboren.

Het resultaat hiervan kan zijn dat  
'een nieuw Wij' het licht ziet.

Niet als doel, niet als voorwaarde,  
maar als een bijproduct van een eerlijke,  
intensieve dialoog over onze omgang met conflicten,  
waarover we met elkaar afspraken kunnen maken.

Een beschaafde democratie produceert  
dat 'wij' en die omgang.

Bart Brandsma - 'Polarisatie'

# is social media het antwoord?

Onze ervaring van de afgelopen 9 jaar:

Gebruik, per project/thema/kans, differentiatie in doelgroepen  
en een cross-mediale mix van communicatie

## **Ontmoetingen**

Co-creatie, verbinding, luisteren, ophalen

## **Drukwerk**

H-A-H kranten, JIJ magazine: verhalen van mensen

## **Online**

JIJ & Overijsselsite, social media, eigen platforms

Laat mensen zelf zoveel mogelijk content maken en verspreiden

# resultaten

## **Co-creatieve bijeenkomsten**

meer dan 90.000 'live' bezoekers

plus

meer dan 30.000 online kijkers

## **Drukwerk**

kwartaal magazine bij 418.000 huishoudens

maandelijks H-A-H in elk dorp en wijk

waardering ruim een 7

## **Online Platforms**

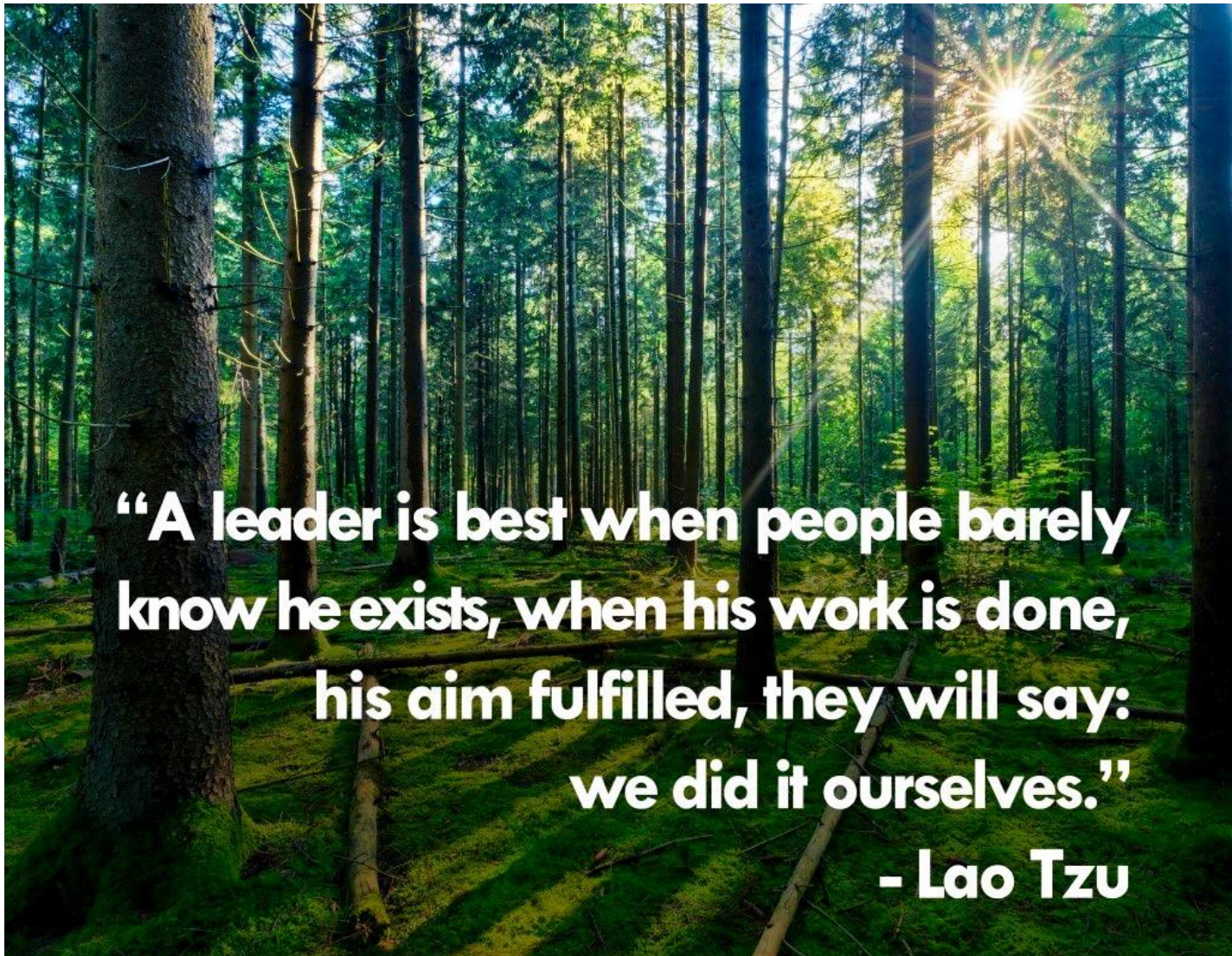
meer dan 900.000 bezoekers/deelnemers

sinds opening (2010)

Galjaard Prijs 2016!



## dienend leiderschap



**“A leader is best when people barely know he exists, when his work is done, his aim fulfilled, they will say: we did it ourselves.”**

**- Lao Tzu**



# casus 'Koorbazen'

HOME  
OVER  
WIE  
LIVE  
BEELD  
CONTACT



## NU

52 MANNEN – A CAPELLA – ONALLEDAAGS

KOORBAZEN is een a capella koor voor mannen. Voor vader, zoon, vriend en buurman; waarin jong en oud elkaar ontmoeten in verschillende soorten muziek.

KOORBAZEN zijn 52 mannen die – begeleid door een professioneel artistiek team – zoeken naar nieuwe muzikale- en theatrale manieren en samenwerkingen om muziek over te brengen.

## TOEN

KOORBAZEN is voortgekomen uit Hardkooor Mannenkoor (2014). Een initiatief van The Young Ones in opdracht van Provincie Overijssel en de Koninklijke Nederlandse Zangers Verbond. Zij zochten antwoord op de vraag: Zijn mannenkoren nog van deze tijd?

O.l.v. Paul Maaswinkel, Typhoon/ Glenn de Randamie, Nard Verdonschot en Tim van Esch werd in acht repetities gewerkt aan vier op maat gearrangeerde en gecomponeerde nummers, variërend van een Russische klassieker tot Formidable van Stromae.

Afsluitend concert op het Nationaal Mannenkoren Concours in Theater de Spiegel in Zwolle en hoofdpodium van Bevrijdingsfestival Overijssel in 2014

## WERKWIJZE

## STEUN



# UITGANGSPUNTEN LEVENSBOMLOCATIE



## Doelen experiment:

- ① LEERPROCES NIEUWE ROL RAAD
- ② NIEUWE BESTEMMING LEVENSBOM

TUSSENTIJDSE  
EVALUATIES  
T.G.V. HET LEERPROCES

ELKAAR  
SCHERP HOUDEN!

## Kaders ("de Perken")



Lef &  
Vertrouwen  
geven:  
Bij de burger  
neerleggen!



experiment op  
bovenste trede  
participatieladder

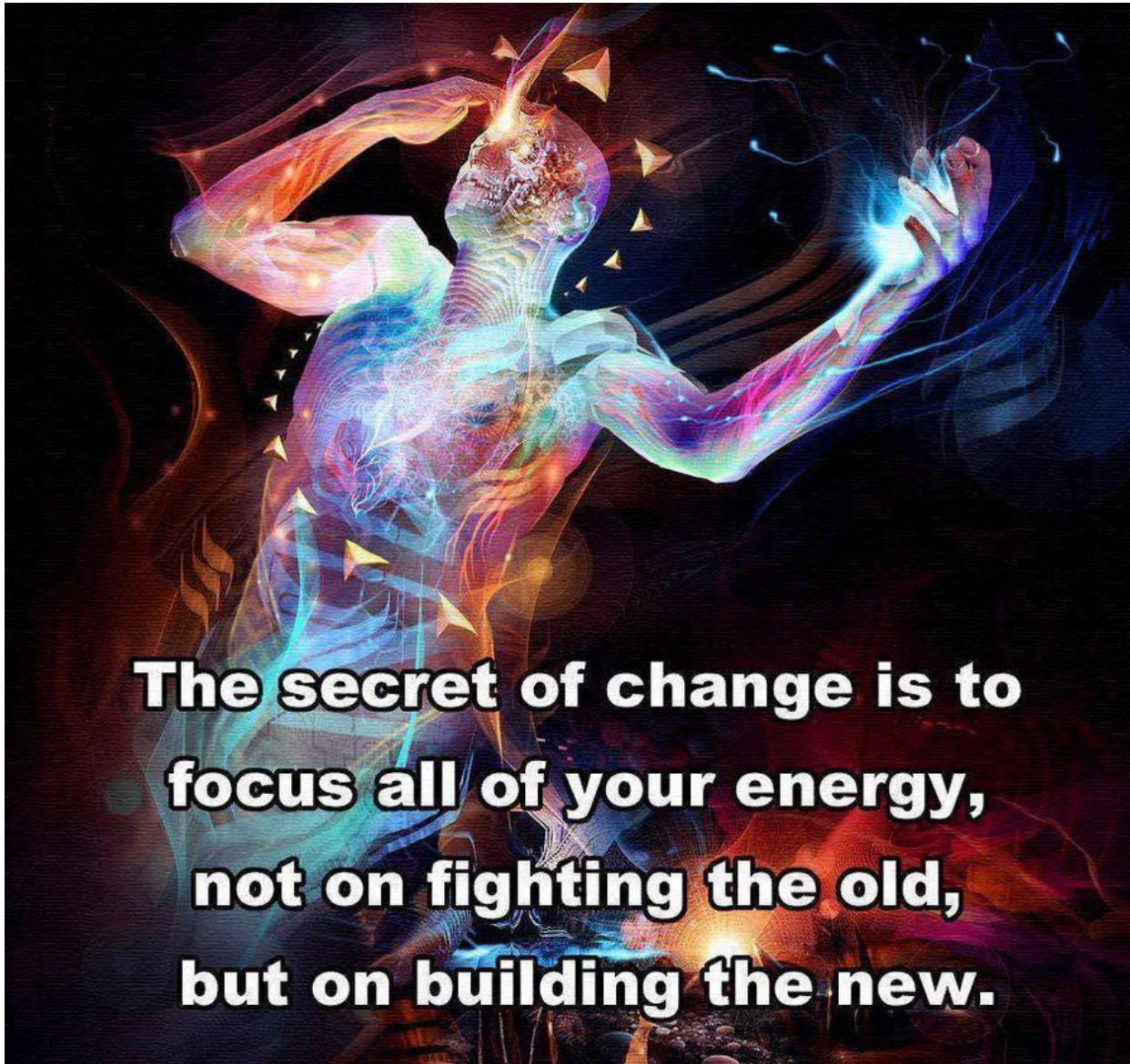
Raad als  
lerend partner  
in het proces



manier van  
besluiten gaan  
we nog vaststellen

"Komt wel goed"





**The secret of change is to  
focus all of your energy,  
not on fighting the old,  
but on building the new.**

- Dan Millman: 'The Way of the Peaceful Warrior'

samen verder leren?...

Positieve energie

Inspiratie

Coaching strategisch 'omdenken'

Doelgroep analyse

Participatie strategie

Cocreatie - en projectmanagement

Cross-mediale communicatie

JIJ & Overijssel platform (gratis!)

Pilots in de praktijk

Levende experimenten

Samen verder leren...

aanbevolen literatuur

Loslaten in Vertrouwen

Verandering van Tijdperk / Omwenteling

Revolutie

The Evolution of Everything

Society 3.0

Trendrede 2017

Easycratie / 'Nooit af'

Polarisatie

etc



**dank jullie wel voor de aandacht!**

[www.studioversbestuur.nl](http://www.studioversbestuur.nl)

[f.v.damme@overijssel.nl](mailto:f.v.damme@overijssel.nl)

[@ferencvandamme](#)

<https://nl.linkedin.com/in/ferencvandamme>

[www.nederlandkantelt.nl/kantelvoorbeelden/ferenc-van-damme/](http://www.nederlandkantelt.nl/kantelvoorbeelden/ferenc-van-damme/)

mijn poëzie: [www.offering.tk](http://www.offering.tk)